

Analýza súčasných svetových trendov v oblasti knižničnej a informačnej vedy

Nasledujúca analýza sa venuje:

1. definovaniu predmetu skúmania knižničnej a informačnej vedy a jeho vývoju;
2. uvedeniu koncepcií informačnej vedy podľa najnovšej štúdie Delphi Study;
3. výsledkom bibliometrickej analýzy zameranej na získanie aktuálnej miery a podoby interdisciplinarity knižničnej a informačnej vedy;
4. uvedeniu príkladov fakúlt, ktoré sú zamerané na sociálne a ekonomické vedy a ktoré poskytujú vzdelanie v študijnom odbore knižnično-informačná veda.

1. Definovanie predmetu skúmania knižničnej a informačnej vedy a jeho vývoj

Knižničná a informačná veda (KIV) je vo svojom vnútri silno interdisciplinárna. Vznikla spojením dvoch oblastí poznania – *knižničnej vedy*, oficiálne predstavenej na pôde Kolumbijskej univerzity v roku 1887 (Wilson & Hermanson, 1998) a *informačnej vedy*, ktorá sa vyprofilovala v 50tych rokoch 20. storočia (Steinerová, 2016), ku ktorému došlo na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia. Podľa The American Library Association Committee on Accreditation (1992) možno knižnično-informačnú vedu definovať ako: disciplínu, ktorá sa zaoberá zaznamenanými informáciami a poznatkami, službami a technológiami ktoré napomáhajú ich riadeniu a využívaniu. Toto zahŕňa tvorbu informácií a znalostí, ich komunikáciu, identifikáciu, výber, akvizíciu, organizáciu, popis, uchovávanie a vyhľadávanie, ochranu, analýzu, interpretáciu, hodnotenie, syntézu, rozširovanie a riadenie.

Predmet skúmania sa postupne rozšíril z pôvodného zamerania na knižničné zdroje, na samotné *informácie* a s tým spojený informačný proces. Skúmaním informačného procesu začala KIV pri svojom výskume stále viac využívať poznatky nielen z oblasti počítačových vied, ale aj z oblasti **sociálnych** vied, logiky, **kognitívnych** vied, či **ekonomických** a **právnych** vied (Capurro & Zins, 2017; Steinerová, 2016).

Pri skúmaní informácií, informačného procesu, či používateľov informácií sa skúma:

- Informačná analýza, informačné jazyky, informačný prieskum.
- Problematika relevancie a jej *sociálno-kognitívne* vzťahy.
- *Sociálna epistemológia* – otázka štruktúry prenosu poznania v spoločnosti.
- Človek ako používateľ informácií s použitím *sociálno-psychologických metód, kognitívne procesy* používateľa informácií, informačné správanie používateľa, informačná ekológia a pod.
- *Ekonomika založená na znalostiach* (KBE) ako ekonomika, ktorej hlavným tovarom sa stávajú informácie a znalosti. Špecifiká tohto tovaru. Vplyv IKT na znalostnú ekonomiku; informácie a znalosti ako jedna z najvýraznejších konkurenčných výhod a práca sa nimi. Znalostný priemysel, kreatívny priemysel. Znalosti ako tovary, aktíva a služby a určovanie ich cien. Znalostne intenzívne sektory.

- Internet a veľké objemy dát (big data) v *sociálnych a ekonomických kontextoch* – semi(automatické) dolovanie názorov v sociálnych médiách, ekonometria internetu, dolovanie vzorov sociálneho správania v internetovom prostredí, sociálne médiá a obchodné analýzy.
- Manažment znalostí, práca so znalosťami – resp. s nositeľmi znalostí (*psychológia, kognitívna veda, manažment, umelá inteligencia*)
- *E-Government, E-demokracia, Smart Cities*,
- Problémy *autorského práva, práva na prístup k informáciám, ochrana súkromia, Open Access*.

Spoločensko-kultúrne a ekonomické zmeny prinútili KIV k výrazným zmenám. Keďže spoločnosť sa posunula k informačnej a znalostnej spoločnosti/ekonomike, zameranie KIV sa stále silnejšie presúva na samotné informácie a znalosti. Prirodzeným dôsledkom bola postupná zmena obsahov a názvov študijných programov, ale aj samotných škôl. V roku 2004 už tretina programov akreditovaných pod knižničnou a informačnou vedou vypustila termín „knižničná“ zo svojho názvu (Durrance, 2004). Ako uvádza Alimohammadi a Sajjadi (2007), v rámci knižničných škôl v Kanade, USA a Veľkej Británii až 98,5% samotných škôl zmenilo svoj názov. Školy sa premenovali na školy: Informačné štúdiá, Informačná veda, Informačná a počítačová veda, Informačné a mediálne štúdiá, Informačná veda a Technológie vzdelávania a iné. Odborníci, v súvislosti s príchodom znalostnej spoločnosti a ekonomiky a integráciou manažmentu znalostí do obsahu vzdelávania KIV, hovoria ďalších možných veľkých zmenách. Znalosti, na rozdiel od informácií, sa často nedajú zachytiť a pre informačných pracovníkov je potrebné získanie nových poznatkov a zručností z oblasti *psychológie, kognitívnej vedy, komunikácie* a iných. Hovorí sa možnom premenovaní na „knižničnú a znalostnú vedu“ alebo jednoducho na „znalostnú vedu“. S týmto posunom, bude knižnično-informačná veda ešte viac interdisciplinárna ako doposiaľ (Roknuzzaman, 2012; Roknuzzaman & Umemoto, 2017; Zins, 2006).

2. Konceptie informačnej vedy podľa najnovšej štúdie Delphi Study

Podľa aktuálnej štúdie (Delphi Study) realizovanej v spolupráci s 54 najväčšími odborníkmi na informačnú vedu pod názvom Knowledge Map of Information Science (Capurro & Zins, 2017) za konceptie informačnej vedy možno považovať (v nasledujúcom zozname sú zvýraznené tie konceptie informačnej vedy, ktoré zaznamenávajú prienik s predmetom výskumu na FSEV UK):

1. Foundations of Information Science

- 1.1 Philosophy of Information
- 1.2 The Concept of Information (Information Theory)
- 1.3 The Concept of Media (Media Theory)
- 1.4 The Concept of Message (Message Theory)
- 1.5 The Concept of Sign (Semiotics)
- 1.6 The Concept of Communication (Communication Theory)
- 1.7 Second-Order Cybernetics
- 1.8 System Theory
- 1.9 **Cognition Theory (Social Epistemology)**
- 1.10 Interpretation Theory (Hermeneutics)

2. History of Information Science

3. History of Media

4. **Information Societies**

- 4.1 **Information Cultures**

4.2 **Information Behavior**

4.3 **Information Needs**

4.4 **Social Informatics**

4.5 **Scientific Communication**

5. Information Systems

- 5.1 Information Architecture
- 5.2 Information Design
- 5.3 Multimedia Systems
- 5.4 Image Retrieval
- 5.5 Sound Retrieval
- 5.6 Mobile Computing
- 5.7 Ubiquitous Computing
- 5.8 Distributed Networks
- 5.9 Information Retrieval
- 5.10 System Analysis
- 5.11 System Evaluation
- 5.12 Library Systems (Digital Libraries)
- 5.13 Public Media Repositories

PRÍLOHA 1

- 5.14 Streaming Media
- 5.15 Mass Media
- 5.16 Archival Systems
- 5.17 Document Delivery Systems
- 5.18 Evaluation of Information Systems
- 5.19 Search Engines
- 6. Subject Analysis**
 - 6.1 Domain Analysis
 - 6.2 Taxonomy Theory
 - 6.3 Ontologies
- 7. Knowledge Management**
 - 7.1 Knowledge Organization
 - 7.2 Community Informatics
 - 7.3 Competitive Intelligence
 - 7.4 Computer mediated communication
 - 7.5 E-Learning
- 8. Information Measurement**
 - 8.1 Informetrics
 - 8.2 Bibliometrics
 - 8.3 Webometrics
- 9. Economics of Information**
 - 9.1 Information Industry
 - 9.2 Information and media products
 - 9.3 E-Economy
 - 9.4 Labor and Information
- 10. Information Ethics, Media Ethics**
 - 10.1 Theories of Information Ethics
 - 10.2 Ethical Dilemmas in Information Society
 - 10.3 Codes of Practice
- 11. Legal Aspects**
 - 11.1 Copyright
 - 11.2 Censorship
 - 11.3 Access
- 12. Information Policies**
 - 12.1 E-Government
 - 12.2 E-Democracy
- 13. Education and Training**
 - 13.1 E-Learning
 - 13.2 Information Science Education

3. Bibliometrická analýza zameraná na získanie aktuálnej miery a podoby interdisciplinarity knižničnej a informačnej vedy

Podľa bibliometrickej analýzy zameranej na získanie aktuálnej miery a podoby interdisciplinarity KIV, realizovanej v databáze **Web of Science (Core Collection)** dňa 19. februára 2018, bolo pod kategóriou (Web of Science Categories) „*Information science Library science*“ zaindexovaných 459 449 príspevkov.

Databáza umožňuje zistiť obsahový prienik jednotlivých príspevkov s inými kategóriami (Web of Science Categories). Príspevky v kategórii *Information science Library science* našli svoje obsahové prieniky až s 113 kategóriami. Z týchto 113 kategórií sa na najvyšších pozíciách umiestnili (opäť sú zvýraznené tie kategórie, ktoré sú predmetom výskumu na FSEV UK):

1. Computer Science (information systems, theory methods, artificial intelligence, software engineering, cybernetics)
2. Management
- 3. Social Science**
- 4. Business**
- 5. Law**
6. Geography
7. Humanities multidisciplinary
- 8. Economics**
- 9. Political sciences & public administration**
10. History.

Thomson Reuters. (2018). Web of Science.

Profesia (knižnično) informačného profesionála sa vyvíja. Ako upozorňujú viacerí odborníci, informační profesionáli by sa mali začať vnímať ako súčasť jadra obchodu, nielen ako služba obchodu. Musia porozumieť tomu ako sa obchodná informácia vytvára a využíva a celkovo musia rozumieť obchodným procesom za účelom kvalitnej podpory znalostných procesov (Abell & Oxbrow, 2001).

- Nórsko- University of Bergen. Faculty of Social Sciences; Dept. Of Information Science and Media Studies. <http://www.uib.no/en/infomedia>
- Nórsko - Oslo Metropolitan University. Faculty of Social Sciences. Dep. Of Archivistics, Library and Information Sciences <https://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Faculty-of-Social-Sciences>
- Veľká Británia - The University of Sheffield. Faculty of Social Sciences. Information School – information Science. <https://www.sheffield.ac.uk/faculty/social-sciences/about-us/departments>
- Kórea – Chung-Ang University. College of Social Science; Dept. Of Library and Information Science https://neweng.cau.ac.kr/02_academics/undergraduate01_02.php
- Bielorusko- Belarusian State University. Faculty of Social and Cultural Communications; Dept. Information Science <https://www.bsu.by/en/main.aspx?guid=1421>
- Holandsko – University of Amsterdam. Faculty of Social and Behavioural Sciences; Dep. Of Communication Science <http://www.uva.nl/en/shared-content/organisatiegids/en/university-of-amsterdam/faculties/faculty-of-social-and-behavioural-sciences/departments/departments-of-communication-science/cs.html?origin=dvnof8TuQr6jobv0UItIng>
- Island - University of Iceland. Faculty of Social and Human Sciences; Dep. Of Information Science; Media and Communication Studies. http://english.hi.is/school_of_social_sciences/faculty_of_social_and_human_studies/academic_programmes
- Japonsko- GUNMA University. Faculty of Social and Information Studies. http://www.gunma-u.ac.jp/english/html/academic_007.html
- Japonsko - Otsuma Women's University. Faculty of Social Information Studies. http://www.sis.otsuma.ac.jp/eng/dept1_1/
- Švédsko – LUND University_Faculty of Social Sciences. Department of Communication and Media. <https://www.lunduniversity.lu.se/lucat/group/v1000675>

- Litva – University of Latvia. Faculty of Social Sciences. The Department of Information and Library Studies. *UNESCO Chair on Media and Information Literacy <https://www.lu.lv/eng/faculties/fss/structural-units/the-department-of-information-and-library-studies-prospects-for-the-future/>
- Estónsko-Tallinn university. Social Sciences; Information studies research, analyses and audits <http://www.tlu.ee/en/development/Development-services-and-surveys/Social-Sciences>
- Sri Lanka- University Of Kelaniya. Faculty of Social Sciences. Dept. Of. Library and Information Science. <http://ss.kln.ac.lk/depts/libinfoscience/>

Zoznam bibliografických odkazov

- Abell, A., & Oxbrow, N. (2001). *Competing with knowledge: the information professional in the knowledge management age*. London: Library Association Publishing.
- Alimohammadi, D., & Sajjadi, M. (2007). What our schools are named? An investigation among information leaders. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 37(4), 532–546.
- American Library Association Committee on Accreditation. (1992). Standards for accreditation of master's programs in library and information studies. American Library Association. Cit z <http://www.ala.org/educationcareers/accreditedprograms/standards/standards>
- Butler, Y. (2000). Knowledge management: if only you knew what you knew. *Australian Library Journal*, 49(1), 31–43. <https://doi.org/10.1080/00049670.2000.10755905>
- Capurro, R., & Zins, C. (2017). Knowledge map of information science. Cit z <http://www.capurro.de/zins.html>
- Durrance, J. C. (2004). Competition or convergence? Library and information science education at a crossroad. *Advances in Librarianship*, 28, 171–198.
- Roknuzzaman, M. (2012). Changing Paradigms in Library Education: From Library Science to Information Science to Knowledge Science. *The Eastern Librarian*, 23(1), 1–23. <http://dx.doi.org/10.3329/el.v23i1.12115>
- Roknuzzaman, M., & Umemoto, K. (2017). An Interdisciplinary Encounter Between Two Knowledge Domains: Library and Information Science vs Knowledge Management. *Information and Knowledge Management*, 7(20), 19–26.
- Steinerová, J. (2016). Informačná veda: tradície, teórie a trendy - smerom k digitálnej vede. V *Knižničná a Informačná Veda: Zborník Filozofickej Fakulty Univerzity Komenského* (s. 7–27). Bratislava.
- Wilson, A. M., & Hermanson, R. (1998). Educating and training library practitioners: A comparative history with trends and recommendations - includes appendix on history of library education. *Library Trends*, 46(3), 467–504.
- Zins, C. (2006). Redefining information science: from “information science” to “knowledge science”. *Journal of Documentation*, 62(4), 447–461. <https://doi.org/10.1108/00220410610673846>

Vypracovala: PhDr. Marcela Katuščáková, PhD. v Martine, február 2018